

possunt. At vero post mortem, nullæ pecunie, nulli labores, nec ipsa vita sufficiet, ut vel exigua domuncula, in regno cœlorum ematur. Quare agite nunc, divites, et caducas opes, ludibria ista fortunæ, quæ et aliqui hic relinquitis, cum æternis et immortalibus

commutate : de iniquo mammona facite vobis amicos, qui vos, cum defeceritis, in æterna recipient tabernacula. Deinde ita agite, ut pro parvis magna, pro terrenis cœlestia, pro temporalibus æterna aliquando recipiatis. Amen.

CONCIONES DUODECIM

COTINENTES

ARGUMENTA TOTIDEM

AD HOMINEM CATHOLICUM IN SUA FIDE CONFIRMANDUM

ET

HÆRETICUM A PERPIDIA SUA CONVERTENDUM.

CONCIO PRIMA.

DE LUMINE FIDEI.

SYNOPSIS

Ecordium breviter causam reddidit, cur potissimum hæc argumenta tractanda suscipiantur, nimirum ob periculosa et tot sectis hæresum referta hæc nostra tempora. Duas res Catholica in Ecclesia contineri, lumen fidei internum et notæ quædam externæ; et quænam illa sint, ex Divo Augustino probatur. Docetur, lumen fidei se per modum intellectus principiorum habere. Fidei necessitas contra Pelagianos, multis astruitur, ejusque efficacia et præstantia variis similitudinibus assertitur. Ostenditur præterea quibus item amittatur. Cause assignantur, cur tam facile et tam brevi multæ hæreses tantum sumpserint incrementum. Tandem graviter reprehenduntur ii, qui fidei verbis, factis tamen fidem negant; qui proinde Deum irritant, ut nos in infidelitatem labi patiantur.

Cum semper maxime necessarium esse duxi, optimi auditores, in ea Ecclesia permanere, in qua vera atque orthodoxa fides, verus Dei cultus, vera remissio peccatorum, verum salutis atque æternæ hereditatis pignus reperitur; tum hoc potissimum tempore, quando propter hæresum et sectarum multitudinem, tam densæ errorum tenebræ toti pene orbi terrarum offusæ sunt, et nox tam tetra mundum prope universum occupavit atque involvit, ut jam periculosa illa tempora adesse videantur, de quibus Dominus in Evangelio: *Multi, inquit, surgent pseudo-prophetae, et seducent multos: et quoniam abundavit iniquitas refrigescet charitas multorum. Et rursum: Cum venerit Filius hominis, putas inveniet fidem in terra?*

Aspicite enim, et intuemini faciem orbis terrarum, quot in eo reperiuntur athei, Pagani, Judæi? Quot regiones, quot regna, quot provinciæ a Christo ad Mahumetismum defecerunt? Schisma atque hæresis Græcorum, Jacobitarum, Nestorianorum nonne Orientem pene totum absumpsit? Septentrionem nonne lues Ariana, Sabellica, Lutherana ex magna etiam parte Græcorum tabes, penitus infecit? Africam universam, ubi quondam tot sedes Archiepiscoporum et Episcoporum fuerant, nonne partim Mauri, Mahometi sectatores, partim Æthiopes, solo nomine Christiani, et vera Christi Ecclesia jam olim separati, occupant? Quid de Occidente dicemus? Quis enumeret sectas Confessionistarum, Anabaptistarum, Calvinistarum? nonne tot fere hæreses spatio quinquaginta annorum nostris diebus exortæ sunt, quot ab Apostolorum temporibus, per totos mille et quingentos annos? Præterea avaritia, superbia, luxuria, ambitio, doli, fraudes, mendacia; omnia vitia, omnia scelera, omnia flagitia sibi pectora atque animos mortalium ita vindicarunt, ut periculum sit, ne in errorem inducantur, si fieri possit, etiam electi, ac dicere incipiant: Estne Deus in nobis? sumus hæreditas et peculium Domini, an non?

Sed quamquam hæc ita se habeant, manet tamen sententia Domini: *Qui perseceverit usque in finem, hic salvus erit.* Manet sententia Beatissimi Cypriani: *«Quisquis ille est, et qualiscumque, Christianus non est, qui in Ecclesia Christi non est.»* Et alio loco: *«Quisquis ab Ecclesia separatus adultera jungitur, a promissis Ecclesie separatur, nec pertinet ad Christi premia; qui relinquit Ecclesiam Christi, alienus est, profanus est, hostis est, habere non potest Deum patrem, qui non habet Ecclesiam matrem.»* Si potuit evadere, qui extra arcam Noe fuit, et qui extra Ecclesiam pacis fuerit, evadet.

*Urispff?
In vobis
Fidelis ad hunc
Puramint*

U. habet de

Quoniam igitur extra veram Christi Ecclesiam neque salus, neque remissio peccatorum reperitur, et tamen tam grande periculum nobis, hodie ubique imminet ab istis latronibus atrocissimis animarum, neque aliud facilius est, quam ut homines incauti ab arce Ecclesiae aberrantes, in laqueos ac retia infidelitatis incurrant: nihil me fructuosius atque utilius in concionibus istius anni tractare posse existimavi, quam argumenta aliquot, quibus perspicue ostendatur, religionem, quam Dei beneficio amplexi sumus, omnibus sectis ac superstitionibus Judaeorum ac Paganorum, imo Haereticorum etiam, jure ab omnibus, qui sapiunt, anteponi, et eam solam esse, qua Deus pie sanctaeque colatur, quaeque cultores suos ad verum aeternae felicitatis portum perducat.

Quia vero haec disputatio pene tota in fidei confirmatione versabitur ut etiam aliquid detur moribus, conciones nostras in duas partes dividemus in priori argumento, quod jam diximus, explicabimus: posteriori primam sententiam ejus epistolae, quae inter sacrorum solennia lecta fuerit, ad morum aedificationem exponemus.

Duo sunt, quae nos praecipue movent ad credendum, lumen fidei internum, et argumenta quaedam externa. Atque argumenta quidem, de quibus agere instituimus, sunt omnino duodecim: nempe religionis Christianae veritas, puritas, efficacitas, antiquitas, amplitudo, firmitas, lumen propheticum gloria miraculorum, probitas vitae, testimonium ac approbatio inimicorum, mores Ecclesiae veteris et mores veterum haereticorum. Quae argumenta non quidem omnia, sed eorum aliqua, quid in D. Augustino viro sanctissimo atque doctissimo effecerint, olim ipse in libro, quem contra epistolam Manichaei, quam vocant Fundamenti, scripsit, his verbis docet: « Multa sunt, inquit, in gremio Ecclesiae Catholicae me iustissime teneant. Tenet consensio populorum et gentium: tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata: tenet ab ipsa sede Petri Apostoli successio Sacerdotum. » Haec ille vir, qui non minus divino lumine quam acerrimo gravissimoque judicio praeditus erat, quique omnium optime, quid inter sanam doctrinam Ecclesiae et insana haereticorum dogmata intersit, judicare poterat.

Ac de argumentis quidem externis alias,

hodie solum de lumine fidei: quam eximium sit, quam necessarium Dei donum, et qua cura et sollicitudine conservandum, pro tempore disseremus. Etenim lumen fidei non mihi minus necessarium esse videretur ad ea dogmata credenda, quae nobis Ecclesia catholica proponit, quam sit lumen intelligentiae naturale ad prima principia cognoscenda. Quemadmodum enim omnes homines naturali quodam lumine praediti sunt, quo prima principia, sine labore, sine argumentis, vera esse intelligunt: nec enim est quisquam, qui rationes et argumenta petat, cum ejusmodi principia proponantur, scilicet: bonum esse prosequendum, malum fugiendum, tria plura esse, quam duo, tria et duo esse quinque: sic etiam omnes Christiani lumine quodam divino et supernaturali a Deo illustrati, principia prima nostrae fidei, etiamsi difficilia et rationem excedant, verissima esse et certissima confitentur. Quoniam est causa, cur bruta animalia doceri non possint? Accipe brutum aliquod animal, equum, accipitrem, vide utrum possis ei persuadere aliquam veritatem. Certe non poteris, etiamsi omnem dialecticam et rhetoricam adhiberes. Unde hoc? Quia naturali lumine intelligentiae caret. Ad eundem modum omnes nostrae conciones, nec solum conciones, sed omnia alia nostra signa, et prodigia non sufficiunt, ut fidem nostram Ethnicis et Haereticis persuademus, nisi Deus ipse doctor accedat, et mentem eorum hoc divino lumine illustret.

Pelagiani quidem divina gratiae contemptores et suarum virium superbissimi laudatores affirmare non dubitabant, nos isto lumine non usque adeo indigere, neque fidem alia ratione in sacris litteris donum Dei appellari, quam quod gratia et dono Dei fiat, ut Scripturas sanctas et praedicationes Evangelii habeamus. Sed longe aliud nobis, Christus ostendit, aliud Apostoli docuerunt, aliud experientia et usus testatur. Quid enim non viderunt, et audierunt, qui Christum ipsum, hoc est, verbum et Sapientiam Patris concionantem et signa factientem viderunt et audierunt? Et tamen beatus Joannes de eis scriptum reliquit: *Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum.* Quid sapientius Sapientia? Quid eloquentius Verbo? Quid sanctius eo, qui dicere poterat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Quid eo mirabilis, qui etiam quadruidanos mortuos solo verbo ac imperio ad vitam revocabat?

Et tamen cum tanta signa fecisset, tantum ac talis esset, non credebant in eum. Itaque recte Dominus dicebat eis: *Omnis, qui audivit a Patre et didicit, venit ad me. Sunt quidam ex vobis, qui non credunt: propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.* Apostolus Paulus ante conversionem certe audierat, si non alios, saltem beatum Stephanum *Plenum Spiritu sancto* ita concionantem, ut nemo posset *Resistere sapientiae et spiritui, qui loquebatur in eo, eumque viderat Signa maxima et prodigia in populo facientem, et nihilominus tanto odio fidem nostram persequebatur, ut aliquando Spirans minarum et caedis in discipulis Domini, epistolam peteret a principe Sacerdotum In Damascum ad Synagogas, ut si quos invenisset hujus vitae viros ac mulieres, eos vincitos perduceret in Jerusalem.* Ad posteaquam *Circumfuit eum lux de caelo, quae oculos ejus excaecavit et mentem illustravit, repente totus mutatus est, et qui antea Christi nomen persequebatur, is postea coram regibus et principibus toto orbe idem portavit; et qui Ecclesiam antea omnibus viribus devastabat, is postea in iisdem aedificandis Ecclesiae plus omnibus laboravit; et qui stulta et ridicula esse dicebat, quae a Christianis dicebantur, is postea solam Christi Ecclesiam solam columnam ac firmamentum veritatis solus appellavit. Quae tanta et tam mirabilis mutationis causa fuit? Quis in momento Paulo persuasit, id quod antea, nec verba, nec miracula persuadere poterant? Certe non aliud, quam unctio Spiritus sancti; unctio docuit eum, internum doctorem ac testem, habuit eum, de quo beatus Joannes aiebat: *Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in semetipso.* Non legistis quid B. Augustinus de hoc testimonio dicat? « Audiam, inquit, et intelligam quomodo in principio fecisti caelum et terram: scripsit hoc Moyses, scripsit et abiit, transivit hinc ad te, neque enim nunc ante me est. Nam si esset, tenerem eum, et rogarer eum, et per te obsecrarem, ut mihi ista panderet, praeberem aures corporis mei sonis erumpentibus ex ore ejus; et si haec voce loqueretur, frustra pulsaret sensum, nec modo mentem meam quicquam tangeret; si autem latine scirem, quid diceret. Sed unde scirem, an verum diceret, quodsi et hoc scirem num et ab illo scirem? Intus utique, mihi intus in domicilio cogitationis, nec Hebraea, nec Graeca, nec Latina, nec barbara*

veritas, sine oris ac linguae organo, sine striptiis syllabarum diceret. Verum dicit, et ego statim certus confidenter illi homini tuo dicerem, verum dicis. » Hoc igitur est lumen fidei, auditorio, testimonium quoddam Dei quo intus in domicilio cordis dicitur nobis. Ita est, nihil hasites. *Argumentum est non apparentium*, quo videlicet hoc credit, quod non videt: vel potius et B. Augustinus scribit, quo *certissime videt, nondum se videre, quod credit.* Atque hoc argumentum, hoc lumen, hoc testimonium Dei internum, si cum externis illis argumentis ac testimoniis adjungatur (de quibus in aliis sequentibus concionibus disseremus), ita manifestum et perspicuum efficit, credibilia, et omnibus sectarum atque haeresum decretis anteponenda esse, quae nos Ecclesia Catholica docet, ut nemo sit, qui non exclamet: *Testimonium tua credibilia facta sunt nimis.*

Quae cum ita sint, non arbitror nobis esse diutius laborandum, ut vos hortemur, ut hoc eximium Dei donum, hoc caeleste ac divinum lumen omni animi providentia conservetis: praesertim hoc tempore, quo tam facile illud in tam multis ab eo vento, qui ab aquilone spirat, extingui videmus. Si quidem miserum est et amarum a Domino separari, et jacturam facere charitatis: sed multo miserius est et amarum circa fidem naufragare. Quid enim est fides nisi semen, nisi radix, nisi basis fundamentumque justitiae? Quis magis arbori nocuit, qui ei solum truncum praecidit, an qui eam funditus eradicit? Quis majus detrimentum attulit aedibus, qui tectum diruit, an qui fundamentum evertit? Quanto labore jaciuntur fundamenta? Certe non parum fecit qui fundamenta jecit. Et in arboribus licet radix sine trunco et ramis fructus non ferat; tamen si denuo sol eam respiciat, si rursus coelestibus imbribus irrigetur, iterum ex ea et truncus et rami pullabunt. Sic etiam quamquam fides sine charitate mortua sit, neque enim nunc ante me est. Nam si esset, tenerem eum, et rogarer eum, et per te obsecrarem, ut mihi ista panderet, praeberem aures corporis mei sonis erumpentibus ex ore ejus; et si haec voce loqueretur, frustra pulsaret sensum, nec modo mentem meam quicquam tangeret; si autem latine scirem, quid diceret. Sed unde scirem, an verum diceret, quodsi et hoc scirem num et ab illo scirem? Intus utique, mihi intus in domicilio cogitationis, nec Hebraea, nec Graeca, nec Latina, nec barbara

At quibus rebus conservatur fides? Bonis

operibus, auditores. Quibus rebus tandem amittitur? Operibus malis, flagitiis, facinoribus, luxuria, ebrietate, avaritia. Non dico ego quidem, ut Lutherani mentiuntur ac delirant, *Omne peccatum esse infidelitatem, et esse non posse in peccatoribus fidem*: hoc ego non dico, novi enim Ecclesiam sagenam esse plenam bonis et malis piscibus; nec illud ignoro, in Ecclesia neminem esse posse sine fide. Quid igitur dicimus? nempe peccatorum multitudinem, peccandi facilitatem, consuetudinem corrupte vivendi viam esse, et quasi gradus quosdam ad infidelitatem. Homines enim ita comparati a natura sunt, ut id facile ac libenter credant, quod cupiunt, quod placet, quod delectat. Non est difficile voluptariis et carnalibus hominibus persuadere, Sacerdotes uxoratos esse debere, castitatem impossibilem esse, jejunia esse superflua, ciborum delectum esse superstitiosum. Non est apud avaros difficile usuras excusare, apud ambulosos simoniam, apud luxurios fornicationem. Legite Evangelium Lucae: *Audiebant*, inquit, *omnia hæc Pharisæi, qui erant avari, et deridebant eum*. Non credebant Pharisæi disserenti Domino, ac dicenti: *Nemo potest duobus dominis servire non potest Deo servire et mammonæ*, quin et deridebant eum. Quare? Quia erant avari, neque a mammona avelli se patiebantur. Rursus alio loco ad ambitiosos: *Quomodo*, inquit Dominus, *vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis et gloriam, quæ a solo Deo est non queritis?* Non miror, inquit, quod non creditis: mirarer potius, si crederetis, quando superbia et ambitio ita oculos vestros excæcavit, ut humilem incessum, honorum contemptum, agnoscere non possitis. Accepissent sane Pharisæi libenter Christum, si non crucem, nec humilitatem prædicasset, sed *Primos discubitus in conviviis, primas cathedras in synagogis, salutationes in foro*, denique opes et honores sectatoribus suis promississet. Itaque non mirum est, si tam multi et tam facile Mahometo primum deinde Luthero nostris temporibus carnis libertatem prædicantibus, et habenas libidinibus laxantibus se adjunxerint. Erant enim utroque tempore, et ex historiis cognosci potest, mores hominum Christianorum magna ex parte corruptissimi: Sacramenta, religio, disciplina Ecclesiastica contemnebantur, conculcabantur, et regnabant omnia genera vitiorum, ita ut homines jam ita affecti, *Sanam doctrinam non suslinerent*,

sed querebant sibi magistros prurientes auri- bus. Non fiebant hæretici, quod nemo eis hæreses prædicaret; sed ipsi jam satis erant ad hæreses suscipiendas preparati: ligna erant arida atque ad flammam concipiendam maxime idonea, solum desiderabatur, qui ignem mitteret et accenderet. Non defuit Diabolus muneri suo, sed repente ministros excitavit, qui et sermonibus et operibus ignem accenderent. Et jam videmus tantum brevi tempore plerisque in locis incendium excitatum, quantum multis annis et magno labore restingui non poterit.

Quare, fratres mei, aliorum exemplo edocti, *Ambulate dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant*: laborate, operamini, nolite torpere, ne vos sicut multos alios infidelitatis tenebræ comprehendant. Et sicut is, qui noctu et flatibus ventis lucernam manu tenens iter facit, opponit manum lumini: ita et nos, auditores, opponamus manus honorum operum sanctæ fidei, ne ventorum flatibus, qui regionem istam perflare ceperunt, extinguatur, et nos tenebræ comprehendant. Vis, frater, non amittere fidem erga sacramenta? honora sacramenta: utere sacramentis: accede frequenter et ex animo ad confessionem, communica sanctis mysteriis. Vis non amittere fidem erga jejunia, erga indulgentias, erga bona opera? Ama jejunium, amplectere indulgentias cum opportunitas datur, exerce te assidue in bonis operibus. Alioquin quid mirum est, si Deus permittat te circa fidem naufragare?

Sane, fratres, nos ridiculi sumus, et plus quam paradoxa dicere videmur. Dicimus et certo asserimus, sacram Eucharistiam fontem ipsum gratiæ et omnium bonorum continere, tamen vix singulis annis, et tunc compulsi ac sumendam eam accedimus. Quid est hoc, quod agimus? Intelligimus, quæ dicimus? Quis credit nobis? si dicemus, in tali parte urbis jacet æcervus maximus pecuniarum et licet omnibus accipere inde, quantum volunt; quis non statim iret? Certe plateæ non caperent euntes homines et redeuntes. Sic etiam clamamus contra Hæreticos, sacrosanctam Eucharistiam verum, verissimum ipsissimumque Christum Deum et hominem continere. Interim tamen ita nos gerimus, ut nihil minus credere videamur. Sacra alteria in plerisque locis sunt plena pulveris, dependent hinc inde tele aranearum; corporalia, purificatoria, sacra vasa ita in multis locis sunt sordida, ut vo-

mitum provocare possint. Sacerdos ipse tam præcipitanter, ita indevote, ita frigide sacra illa et Angelis tremenda mysteria peragit, ut clamare omnibus videatur, se neque Christi, neque angelorum presentiam agnoscere. O quam atroces pœnas luunt, qui recipiunt pecunias beneficiorum et in usum Ecclesiæ unum obolum non expendunt.

Quæ cum ita sint, nolite mirari, si tollitur a vobis regnum Dei, et datur aliis, qui nunc recens in oriente et occidente, et in novo orbe convertuntur. Deus enim ita nobiscum agit. Vos, inquit, contemnitis pœnitentiam, contemnitis Eucharistiam, tollam eam a vobis. Contemnitis Sacerdotes, tollam a vobis Sacerdotes. Vos enim ita agitis, quasi hæc nihil sint, et ego permittam, ut veniant homines, qui serio dicent hæc nihil esse, et id vobis in perniciem et damnationem anima-

rum vestrarum persuadeant: extingam modicum lumen, quod in vobis est: patiar ut tenebræ vos comprehendant, et in tenebris vivatis, in tenebris moriamini, et ex tenebris interioribus ad tenebras exteriores in gehennam descendatis. Neque fides mea detrimentum patietur. Nam si hic minuatur, alibi propagabitur. Et hoc ita esse quis non videt, auditores? Quam multi quotidie convertuntur in oriente, in regionibus latissimis Indiarum? Quam multi in septentrione, in regnis Japoniæ? Quam multi in occidente, in regnis Americæ? Quam multi in meridie, in regnis Brasiliæ et in finibus Africæ? Fides recedit, auditores, ab ipsa a nobis, neque ipsa detrimentum patitur quæ alibi propagatur, sed nos detrimentum patiemur, nos tenebris involvemur. Ergo *Ambulate, dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant*. Amen.

CONCIO II.

DE ANTIQUITATE CATHOLICÆ ECCLESIE

SYNOPSIS

Præparatione quadam ad dicendum præmissa, enumerantur argumenta fidei externa, inter quæ primum antiquitas Ecclesie Catholicæ, de qua et presens habetur concio. Atque in primis nostræ legis antiquitas et comparatione sacrarum et profanarum litterarum atque eandem auctorum dilucide ostenditur; et a contrario omnium Hæreticorum novitas vel ex uno Luthero manifestatur, et in medium adducitur. Nugarum refutatio et valido dilemmate retunditur. Origo Papatus investigatur, et quam plurimis SS. Patrum et conciliorum testimoniis stabilitur. Hæretici SS. patres adulatoribus censentes, ipsi Christi testimonio redarguantur. Non modo Petro, sed et successoribus commissam esse universalis Ecclesie curam, probatur. In nomine papistarum et hominiorum merito esse nobis gloriandum asseritur; et Hæreticis sua novitas per Patrum auctoritatis diuersas exprobat. Ad demum ul novitatem istam fugiamus admo- nemur.

Duo sunt, optimi auditores, quæ nos ad eam fidem et religionem, quam in baptismo suscepimus, et quam in Ecclesia Catholica didicimus, et ad hunc usque diem professum, conservandam ac retinendam in primis iuvant; lumen fidei internum, quod diffusum est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis: argumenta etiam ac testimonia quædam externa, quæ si diligenter inspiciantur ac considerentur, perpendanturque, non parum lucis adferent

ad illustrandam nostræ fidei veritatem. Ac de lumine quidem fidei, quas vires habeat, et quanta cura ac sollicitudine sit conservandum, ea disserimus oratione superiori, quæ hoc loco et hoc tempore disserenda esse existimavimus. Nunc argumenta illa externa proponenda sunt atque explicanda, ut catholicum hominem et salutis suæ studiosum, tam adversus præsentem, quam adversus futuros Christianæ religionis hostes armetur, et super firmam petram jam gratia Dei collocatum ita confirmemus ac stabilimus, ut nulla vi nulloque impetu eorum ventorum, qui a spiritibus erroris et seductionis excitati, ab aquilone perpetuo spirant, commoveri possit.

Radix igitur et quasi fons externorum argumentorum est excellentia atque præstantia nostræ legis. Ea siquidem multa complectitur, quibus omnibus sectis et superstitionibus Paganorum et Hæreticorum facile antecellit, videlicet: antiquitatem, amplitudinem, firmitatem, veritatem, puritatem, efficacitatem, lumen propheticum, splendorem miraculorum, probitatem vitæ, et alia quæ concione superiori enumeravimus. Hodie solum de primo argumento, nempe de antiquitate disseremus: cætera suum locum in concionibus sequentibus habebunt.

Initio igitur lex nostra vetustissima est sive scripturam, qua ea continetur, sive religionem ipsam considerare volemus. Quemadmodum enim Deus prior est diabolo, et bonum prius, quam malum, et veritas prior mendacio; ita Scriptura Dei et civitas et religio Dei prior omnino est, quam scriptura et civitas et superstitio diaboli: ut B. Augustinus et Tertullianus evidentiter ostendunt. Libri quos Moyses noster conscripsit, non solum libros, sed et ipsos deos et oracula,

et templa gentilium multis sæculis vincunt. Ac Philosophi quidem omnes Græcorum, partim æquales, partim posteriores, nullo modo superiores nostris prophetis fuerunt. Porro Orpheus, Musæus, Linus, inventores Græcarum fabularum primi ante prophetas, quidem nostros, sed non ante Moysen extiterunt. Itaque Græcorum superstitio, sine ulla dubitatione, multo est nostra religione recentior. Jam vero sapientia, quam vocant Ægyptiorum ante Moysen nostrum aliqua jam fuisse reperitur: alioqui non diceret in Actis Apostolorum B. Stephanus, eruditum fuisse Moysen in omni sapientia Ægyptiorum: sed num Ægyptii sapientes priores patriarchis nostris fuerunt? Nonne ab ipsis in terra eorum peregrinantibus, omnem sapientiam hausserunt? Nonne Isis, quæ litteras docuit Ægyptios, temporibus nepotum Abrahæ nata esse perhibetur? Quid vero de Enoch dicemus, qui septimus fuit ab Adam et membrum Ecclesie nostræ existens, de temporibus nostris prophetavit, ut B. Apostolus Judas in epistola sua canonica scriptum reliquit.

Sed et hæc nimis antiqua, neque hoc tempore adeo necessaria prætereamus, et Ecclesie etatem, non ab initio mundi, sed ad eo tempore consideremus, quo liberator noster Christus filios Dei, qui erant dispersi, congregare cepit. Certe Christiana religio non heri aut nudius tertius, sed mille quingentis septuaginta annis a Christo Dei et Virginis Mariæ Filio, inchoata in Palestina primum, deinde toto orbe usque ad ultimum terræ seminata et propagata est. Sic enim propheta prædixerant: *De Sion exiit lex, et verbum Domini de Hierusalem.* Et rursum: *Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Jacob et facies Israel convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terræ.*

Jam vero quis nesciat omnes hæreses esse posteriores? Certe enim Ariani ante Arium non erant, neque Macedoniani ante Macedonium, neque Nestoriani ante Nestorium, neque Pelagiani ante Pelagium, neque Mahumetani ante Mahumetum, neque Lutherani ante Lutherum. Hos vero omnes, quis ignorat post annum trecentiesimum vel quadringentesimum vel quingentesimum vel millesimum quingentesimum a Christi Servatoris adventu extortos esse? Non magnum argumentum veritatis est, quod nos possumus ita origines singularum hæresum ostendere,

ut nominemus auctorem, notemus annum, designemus locum, ostendamus causam vel occasionem potius novorum dogmatum? Ac ponamus exemplum in Luthero. Quis nescit sectam vel sectas potius eorum qui dicuntur Lutherani, auctore Luthero quondam Monacho Augustiniano anno decimo septimo supra millesimum quingentesimum a partu Virginis, Wittenbergæ, quod oppidum est Saxonie, occasione indulgentiarum a Leone decimo Pontifice concessarum, primum inceperit? Nam ante illum annum, neque unquam vel per somnium nomen lutheranorum auditum est: sed neque ipse Lutherus tunc erat Lutheranus, imo vero in Catholica Ecclesia Sacerdotem et Doctorem et Monachum et romani Pontificis obedientem filium se profitebatur. Deinde quando primum se ab Ecclesia Romana separavit, nullum penitus invenit suæ sectæ, sed *Ipsæ primis nulli succedens, et a seipso incipiens* (ut B. Cyprianus de Novatiano loquitur), *novum hominum cetum congregare cepit.* Erant enim tunc temporis sectæ variae et permultæ præter romanam, hoc est, veram et Catholicam religionem, ut Judæorum, Paganorum, Græcorum, Jacobitarum, Armenorum, Waldesum, et Bohemorum, sive Hussitarum. Certum est autem, vel ipso Luthero teste, nullam earum sectarum, quæ tunc extabant, ei placuisse, ab Ecclesia vero Romana sponte sua eum recessisse. Quid igitur superest, nisi ut novam hæresim condiderit? Nam si non est ita, ostendat originem antiquiorum, numerum suos prædecessores, notet loca et tempora, ubi et quando fuerunt. Nam nisi profecto in aliquo abditissimo penuario inveniret aliquos suæ sectæ doctores et anastites, et eos ibidem perpetuo inclusos continerit, suspicari non possumus, vel unum, qui eum in ea hæresi præcesserit.

Dicit fortasse, se nullum quidem invenisse, sed non ideo novam religionem inchoasse, imo potius veterem, quæ Christi et Apostolorum temporibus florebat, exciitasse. Sed solis luce clarius est, nullum unquam aperit cum Christi et Apostolorum dogmatibus pugnas. Numquid extincta erat, ut eam Lutherus quasi ab inferis revocare deberet? Et si res ita se habet, ubi est illud: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi?* Ubi est illud: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalent adversus eam?* Ubi est illud: *Ego rogavi pro te, ut non de-*

ficiat fides tua! Ubi est illud: *Regni ejus non erit finis?* Ubi illud Cypriani: « Ad Romanam Ecclesiam perfidia non potest habere accessum? » Et illud Hieronymi: « Romanam fidem Apostolico ore laudatam præstigiis non recipere, et etiam Angelus aliter annuntiet, quam prædicatum est, Pauli Apostoli auctoritate munimur non posse mutari? » Et illud D. Bernardus: « Dignum arbitror ibi potissimum (nempe in Ecclesia Romana), resarciri damna fidei, ubi possit fides sentire defectum? » Quod si non perierat, sicut vere non perierat, ubi non erat antequam Lutherus exoriretur? Num apud Judæos aut apud Mahumetanos? an apud Armenos et Græcos? an apud Waldenses et Hussitas? At apud ista monstra et potentia, vel ipso Luthero judice, non erat. Quid ergo restat, nisi ut in Romana Ecclesia, quæ sola reliqua est, vera Christi fides et religio permaneret? Quid horum negari aut infirmari potest?

Hoc igitur teneo, auditores, hic hæreo. Vel perierat vera religio, cum Lutherus prodit vel non perierat. Si perierat, etiam Christi promissio perit, et Veritas mentita est, quæ eam non perituram affirmavit. Si non perierat, apud aliquos erat: at non apud Paganos, vel Judæos, vel Græcos, vel Hussitas; igitur apud Romanos. Igitur Lutherus a Romana Ecclesia discedens, a vera et antiqua religione discessit, et falsam ac novam fabricavit.

Ostendant nunc hæretici, si possunt, quo loco, quo auctore cœperit ea religio et fides, quam impugnant; quam nos antiquam, illi recentem; nos veram, illi falsam; nos catholicam, isti papisticam appellant. Quis est error Papistarum præcipuus? Certe non alius, si aliquis, quam Romanum Papam toti orbi Christi nomine præsidere, et non solum populum, sed etiam Episcoporum omnium, Episcopum et Patrem et Doctorem esse. Nam ab hac heresi (ut ipsi putant) tamquam prima et præcipua nos Papistas vocant et vocandos censuerunt. Videamus igitur, quando cœperit hic error, Dicite, Lutherani, quo tempore papismus pro Christianismo introductus est? Fortasse regnum Pontificum regno scholasticorum Theologorum cœpit? nempe tempore Innocentii tertii, quando Lateranense Concilium celebratum est, et in eo Ecclesia Romana mater et magistra omnium Ecclesiarum appellata, et prædicatum ac Minorum familia exortæ

sunt. At ego lego B. Bernardum illis omnibus superiorem, virum doctrinam, miraculis, et vitæ sanctitate clarissimum, ita ad Eugenium Romanum Pontificem scribentem: « Sunt quidem et alii cœli janitores et gregum pastores, sed tu tanto gloriosus, quanto et differentius utrumque præ cæteris nomen hæredasti: habent enim illi sibi assignatos greges, singuli singulos: tibi universi credidit, uni unius nec modo ovium, sed et pastorum tu unus ovium pastor. Ergo juxta canones tuos alii in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem potestatis vocatus es. Aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur et in ipsos, qui super alios potestatem acceperunt. Nonne si causa extiterit, tu Episcopo cœlum claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam et tradere Satanæ potes? » Sed fortasse B. Bernardus Eugenio, Monacho sui ordinis, adlabatur et idcirco non Theologi scholastici, sed B. Bernardus primus Papistarum hæresim excogitavit. Quid igitur de Magno Gregorio dicemus? qui multis sæculis Bernardo superior ad Mauritium imperatorem ita scribit: « Cunctis Evangelium scientibus liquet, quod voce dominica sancto et omnium Apostolorum principi Petro Apostolo totius Ecclesiæ cura commissa est. » Quid de Beatissimo Leone? qui sermone de anniversario suæ assumptionis die ita loquitur: « De toto mundo unius Petrus eligitur, qui et universarum gentium vocationi, et omnibus Apostolis, cunctis Ecclesiæ patribus præponatur: ut quamvis in populo Dei multi Sacerdotes sint, multique pastores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit Christus. » Sed fortasse et Gregorius et Leo proprie sedis causam agentes istam hæresim primo invenerunt. Quid igitur toti Chalcedonensi Synodo maxime et sanctissime respondebimus, qui Leonem pontificem universalem patriarcham et Romanam Ecclesiam caput omnium Ecclesiarum appellavit? Quid Nicæno concilio ex generalibus primo et antiquissimo, quod statuit Episcopos omnes a toto orbe ad Romanum Pontificem tanquam ad supremum judicem appellare et ad Romanam sedem tanquam ad matrem confingere posse? Id quod et Athanasius et Marcellus, et Paulus, et Chrysostomus, et Theodoretus et alii Patres de suis sedibus pulsati, sæpe fecerunt. Quid respondebimus Beatissimo Cyrillo Alexandriæ Episcopo, qui in Thesuro de Romano pontifice loquens:

« Ut membra, inquit, maneamus in capite nostro Apostolico throno Romanorum pontificum, a quo nostrum est querere quid tenere, quid credere debeamus? » Quid respondebimus magno Athanasio, qui epistola ad Marcum Romanum Pontificem universalis Ecclesiæ Papam, et Romanam Ecclesiam caput et magistram omnium Ecclesiarum appellat? Quid respondebimus magno Chrysostomo, qui ait: « Petrum universo orbi Christus preposuit? » Et rursus: « Ecclesiæ pater et caput homo piscator atque ignobilis? » Quid sancto Optato Milevitano, qui inquit: « Negare non potes, scire te in urbe Roma Petro primo cathedram episcopalem esse collocatam in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus: unde et Cephas appellatus est in qua una cathedra unitas ab omnibus servaretur, ne cæteri Apostoli singulis sibi cathedras defendere, ubi jam schismaticus et peccator esset, qui contra singularem cathedram alteram collocasset? » Quid respondebimus S. Martyri Irenæo, qui docet: « Ad Ecclesiam Romanam, maximam et antiquissimam, propter potentiorem principalitatem necesse esse convenire omnem Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles? » Quid respondebimus sanctissimo pontifici et Martyri, et Apostolorum discipulo Anacleto? qui, « Hæc sacrosancta, inquit, Romana et Apostolica Ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Salvatore nostro primatum obtinuit, et eminentiam potestatis super universas Ecclesias et totum populi Christiani gregem assecuta est? » Quid aliis vetustissimis et sanctissimis Patribus Græcis et Latinis respondebimus, quorum gravissimis testimoniis ita abundamus ut adversarios nostros plane obruere, et ad singula quæ ipsi proferunt, nos centum et eo amplius proferre possimus.

At, inquit, multi quidem veterum hoc dixerunt, sed adlabantur pontificibus. O impudentiam hæreticam! ergone Irenæus, Cyrillus, Chrysostomus, Optatus et alii Patres integerrimi, sapientissimi, optimi Pontificibus adlabantur? et quamobrem tandem? ut opes ab iis consequerentur? At pontifices eo tempore pauperissimi temporalium divitiarum, solis virtutibus divites erant. Ut Episcopatum sibi compararent? At episcopatus eo tempore janua mortis erat. Nam primi qui rapiebantur ad necem et ad martyria, erant Episcopi. Non itaque sanctissimi patres adlabantur Pontificibus, quibus potius liber-

me in faciem restitissent, si aliquid præter fas aut æquum sibi usurpare voluissent. Sed esto, adulabatur. Numquid et Christus B. Petro adlabatur? Quid igitur Christo respondebimus? qui, ut S. Joannes commemorat, Petrum nomine proprio appellans, et addito nomine parentis ab alio Simone discernens, et interrogatione quadam ab aliis apostolis aptissime separans: *Simon*, inquit, *Joan' is, diligis me plus his?* Et statim: *Pasce agnos meos.* Et rursus: *Pasce agnos meos.* Et tertio: *Pasce oves meas.* Tibi, inquit, Simoni Filio Joannis, qui me amplius cæteris diligis, tibi universum gregem meam pascendum committo, hoc est, agnos et et oves. Agnos videlicet populum Gentilem: et oves, Episcopos videlicet, qui quasi matres et nutrices populorum sunt. Quid: obsecro, et rursus dicitur poterat? Quid evidenti? Quid expressius? Ili igitur Petri oves, et agni esse recusat, qui Christum pastorem primum et præcipuum non agnoscent, et in die judicii cum hædis a sinistris collocoari cupiant. Nam profecto, qui Christi Vicarius hic in terris non sequuntur tamquam oves, illi in die judicii cum hædis ad sinistram collocabuntur.

Neque vero putandum est, soli Petro et non successoribus ejus hanc amplissimam potestatem esse collatam a Christo. Neque enim Christus Ecclesiam instituebat, quæ viginti aut triginta annos duntaxat permaneret: et si Apostolicis temporibus caput in Ecclesia necessarium erat, ut schismatis occasio tolleretur, ut Hieronymus loquitur contra Jovinianum, quando Christiani pauci erant et boni, et Episcopi erant Apostoli qui neque contra fidem errare, neque mortaliter peccare poterant; certe posterioribus temporibus non minus Ecclesia summo Pontifice indigebat, quam corpus capite, quam exercitus imperatore, quam navis inter fluctus et procellas constituta duce et gubernatore indiget.

Habemus ergo, non papismum, sed lutheranismum esse novum, neque nobis quicquam obest, quod Hæretici nunc homousianos, nunc Papistas nos vocent. Imo vero hæc ipsa vocabula vetustatem et nobilitatem Ecclesiæ nostræ designant. Quid enim est, Christum esse Patri *isovios*, nisi naturam et divinitatem cum Patre habere communem? Ergo Homousiani cum dicimus, a Christi substantia et divinitate nominamur. Pari ratione, si ita nos Papistæ a Papa, ut

Lutherani a Luthero dicuntur, quis non videat quanto sunt papistæ Lutherani et Calvinistis antiquiores? Nam et Clemens, et Petrus et ipse Christus Papæ, id est, patrum Patres et Pontifices summi fuerunt. Itaque vocent nos Hæretici Papistas, vocent Homousianos, nunquam tamen ab alio certo homine, sicut nos illos a Luthero et Calvino, jure potuerunt vocare.

Quæ cum ita sint, auditores, tuto nos in arce Ecclesiæ constituti omnes hæreticos, homines novos irridemus, eis cum Tertuliano dicimus: « Qui estis vos? Unde et quando venistis? Unde modo proditis? Ubi latuistis tam diu? Nunquam hactenus de vobis audivimus. » Et cum B. Optato: « Vos vestræ cathedræ originem ostendite qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare. » Et cum Beatissimo Hilario: « Sero venistis, nimis tarde surrexistis. Jam olim didicimus, quid de Christo et Ecclesia et Sacramentis credere debeamus. Non bona suspicio est, quod nunc primum apparetis. Siquidem bonum frumentum non post, sed ante zizaniam et seminatum est et natum est. » Recte quoque cum beato Hieronymo graviter illos admonemus: « Quisquis es, assertor novorum dogmatum, quæso te, ut parcas Romanis auribus: parcas fidei, quæ Apostolico ore laudata est. Cur post annos quadringentos docere nos niteris, quod antea nescivimus? Cur profers in medium, quod Petrus et Paulus edere noluerunt? Usque ad hanc diem sine vestra ista doctrina Christianus mundus fuit. Illam fidem senex tenebo, in qua puer natus sum. » Et recte eundem

Hieronymum paterne admonentem audimus: « Sicubi audieris, inquit, eos qui dicuntur Christiani, non a Domino Jesu Christo, sed a quocumque alio nuncupari, ut Marcionitas, Valentinianos, Campenses sive Montenses, scito, non Ecclesiam Christi, sed Antichristi synagogam esse. Ex hoc enim ipso, quod postea instituti sunt, eos se esse judicant quos Apostolus futuros pronuntiavit. » Recte postremo Apostolum Paulum terribiliter comminantem, formidamus: *Sed licet nos aut Angelus de celo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.*

Intelligitis tandem quanto timore, quanta cura, quanta sollicitudine, quanto zelo sit novitas fugienda, antiquitas conservanda, quando nec ipsis Apostolis atque angelis liberum aut integrum est aliter docere, quam semel docuerunt. *Sed licet*, inquit, nos. Quid est nos? Sed licet, inquit, Petrus, licet Andreas, licet Joannes, licet ego, licet chorus Apostolicus, adeo etiam omnis exercitus Angelorum *Evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Ac ne forte potaremus hoc verbum ei incaute excidisse, nec eum ex animo dixisse, iterum repetit: *Sicut prædicimus vobis, et nunc iterum dico: si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit.* Quare cum nec Apostolis, nec Angelis, liceat novam aliquam fidem condere, sine dubio nec nobis licet, nisi cum detrimento nostræ salutis et perniciæ animarum nostrarum eam recipere.

CONCIO III.

DE MULTITUDINE CREDENTIUM, ET FIRMITATE NOSTRÆ RELIGIONIS.

SYNOPSIS

Ad probandam fidei orthodoxæ firmitatem, quæ in primis afferuntur argumenta firmissima, quæ ex historia conversionis gentium desumpta sunt. Instituitur deinde comparatio inter doctrinam fidelium et Philosophorum gentilium. Amplitudo Catholicæ et universalis Ecclesiæ, et paucitas Hæreticorum idem sentientium sibi opponuntur: Firmitas et duratio Romanæ Ecclesiæ ostenditur, atque Romanorum pontificum continuæ successiones ex multis Patrum testimoniis abunde probatur. Quam variis et gravibus persecutionibus Ecclesia ab ipsa sua origine semper impelita fuerit, quæ inde nihilominus magis solidata incrementa sumpsit: quod tamquam firmum argumentum propositi confirmandi adducitur.

Argumenta, quæ hodierna oratione, Domino adjuvante, pertractanda atque exponenda sunt, si accurate ac diligenter explerentur, non dubio, optimi auditores, quin magnum adjumentum ad veram et antiquam fidem confirmandam allatura sint. Nam cum Catholicam atque orthodoxam nostram Religionem esse vetustissimam, oratione superiori demonstraverimus, recto ordine sequitur, ut de amplitudine et firmitate ejusdem Religionis disseramus. Hæc vero sunt argumenta duo cum primis potentia atque efflicacia ad omnes profanas Hæreticorum novitates repellendas et fidem veterem, sacrosanctamque Religionem in pristino statu atque honore retinendam.

Ac primum, conversio totius orbis argu-

mentum est multis nominibus invictissimum et admiratione atque stupore dignissimum, quod tam innumera hominum multitudo omnium gentium, omnium ætatum, omnium conditionum, pauperes, divites, nobiles, ignobiles, eruditi, ineruditi, viri, mulieres, juvenes, senes, tanta fuerint celeritate et facilitate conversi. Deinde, quod ad predicationem hominum ignotorum, pauperum et abjectorum, nec usque adeo eloquentium, antiquas leges et ritus majorum suorum abjecerint. Tertio, quod Christi legem, legem carni et sanguini contrariam, legem quæ nihil in hoc sæculo nisi cruces et tribulationes promittat, tanta alacritate ac devotione susceperint. Quarto, quod non solum susceperint, sed ita susceperint, ut millies torqueri et mori, totumque sanguinem profundero maluerint, quam legem semel susceptam deserere. Postremo, quod ita res evenerint, sicut prophætæ ante prædixerant: ac ut alios prætereamus, *Adorabunt eum*, inquit David, *omnes reges terræ, omnes gentes servient ei*, et rursum: *Dominabitur a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos orbis terrarum*; et alibi: *Postula a me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam.* Cujus rei illustrissima figura in die Pentecostes mundo demonstrata est. Tunc enim non solum in una atque eadem domo, quæ totius Ecclesiæ typum gerebat omnium gentium linguis Deus laudabatur a fidelibus, sed etiam cum primum Apostoli legem Evangelicam in urbe Jerosolyma, tamquam præcones Dei, clarissima voce promulgarent, erant in ea urbe simul congregati Parthi, Medi, Elamitæ et qui habitabant Mesopotamiam, Judæam et Cappadociam, Pontum et Asiam, Phrygiam et Pamphylia, Ægyptum et Libyam, necnon Romani,

Arabes, Cretes, et uno verbo, homines de omni natione, quæ sub celo est. Quod nihil aliud, quam Ecclesie universitatem et amplitudinem significabat. Sane qui ex hoc argumento non intelligit, Christianam legem veri et omnipotentis Dei esse legem, non video, quo pacto non ratione atque intelligentia carere existimandus sit.

Si Philosophi Paganorum et hæresim inventores multos ad suos errores pertraherent, minime mirum videri deberet. Nihil enim illi docent, quod rationem superest: nihil præcipiunt, quod facile fieri non possit. Denique sectæ eorum viæ sunt latae, nec ullas augustias vel in rebus credendis vel in perficiendis habent. At persuadere hominibus, unam atque eandem naturam in tribus personis existere, hominem in patibulo crucis suspensionem esse Deum, virginem quamdam sine detrimento virginitatis concepisse et peperisse, omnes homines in sua ac propria carne resurrecturos, etiam eos, quos incendium absumpsit vel belluæ devorant; præterea, diligendos inimicos, non reddendum malum pro malo, ferendas calamitates, condonandas injurias, contemnendos honores, et alia id genus altissima et subtilissima dogmata, quis potuit nisi Deus? Unde B. Augustinus lib. contra epistolam Manichæi, quæ Fundamenti appellatur: « Quis, inquit, tantam multitudinem induceret ad legem carni et sanguini contrariam, nisi Deus? » Et lib. xxii de Civitate Dei, aperte ostendit, esse quidem arduum ac pene incredibile, mortuos resurrecturos, sed non minus incredibile, mundum pene totam credidisse rem tam incredibilem: sed omnium maxime incredibile, id mundo non ab eloquentissimis et sapientissimis philosophis, nec nullis annorum centuriis, sed ab humilibus piscatoribus, paucissimis annis esse persuasum. Ille igitur, quo auctore brevissimo tempore oracula toto orbe, quasi lapidibus obstructis obtulerunt et Dæmonum cultus et sacrificia cessaverunt, et omnes pene homines legem carni et sanguini contrariam susceperunt, quis esse potest, nisi Deus?

Legite librum Beati Athanasii de humilitate Verbi vel certe sermonem Theodoretii de legibus ad Græcos, ibi videbitis, quantis conatibus summi philosophi, præstantissimi ingenii maximeque eloquentia, quam parum profecerint. Vix enim ullus est eorum, qui aliquos paucos, saltem e vicinia, ad suas leges pertrahere potuerit. « At nunc illi pi-

scatores, inquit Theodoretus, sutorque tentoriorum cunctis nationibus legem Evangelicam detulerunt, neque solum Romanos, quique vivunt sub Romano imperio; sed Scythas quoque et Sauromatas et Indos; præterea Æthiopes, Persas, Syros, Hircanos, Britannos, Cimmericos, Germanos, utque semel dicatur omne hominum genus nationesque omnes Crucifixi leges accipere persuaserunt. » Neque est hæc amplificatio Theodoretii, auditores, nam et D. Leo fide dignissimus testis, sermone de nativitate Petri et Pauli, Romanam urbem alloquens: « Per sacram, inquit, B. Petri sedem caput orbis effecta latius præsidet religione divina, quam dominatione terrena. Quamvis enim multis antea victoriis jus imperii tui terræ marique protuleris; minus tamen est, quod tibi bellicus labor subdidit, quam quod pax Christiana subiecit. » Itaque temporibus B. Leonis major erat orbis Christianus, quam orbis Romanus et plures populi Romano pontifici, quam Romano imperatori parebant. Et quod majus est, beatus Martyr Irenæus, qui temporibus Apostolorum fuit vicinissimus lib. i. contra hæreses: « Hanc prædicationem, inquit, et hanc fidem cum accepit Ecclesia, et quidem in universum mundum disseminata diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans et similiter credit quasi unam animam habens et unum cor, ut constanter prædicat, docet, et tradit quasi unum possidens os: neque hæc quæ in Germania fundata sunt Ecclesia, aliter credunt, neque hæc quæ in Iberis, neque hæc quæ in Celtis, neque hæc quæ in oriente, neque hæc quæ in occidente, neque hæc quæ in Ægypto, neque hæc quæ in Libya, neque hæc quæ in medio mundi sunt constitutæ, sed sicut sol omni creaturæ Dei in universo mundo unus et idem est; sic et lumen et prædicatio veritatis ubique lucet et illuminat omnes homines, qui volunt ad agnitionem veritatis venire. » Hæc B. Irenæus. Quid? quod ipsis apostolicis temporibus jam pene in toto orbe Evangelium coruscabat? Apostolus enim Paulus est, qui ad Ecclesiam Colossensem scribens, ait: « Si tamen permantis in fide fundata, et stabiles et immobiles a spe Evangelii, quod aulists, quod prædicatum est in universa creatura, quæ sub celo est. »

Habemus igitur, quanta celeritate, quantoque miraculo in omnem orbem terrarum sese Religio sancta diffuderit, et diversissi-

mas gentes, linguis, moribus, regionibus distitas, tanta pace conjunxerit, ut omnes unam domum inhabitare, et unum cor, unum os, unum animum habere viderentur. Quæ unquam hæresis, licet facilia et credibilia prædicans, ac carni et sanguini blandiens, et principum atque imperatorum fulta præsidis, hos progressus habuit? Quæ unquam, non dico orbem totum, sed totam provinciam aliquam occupavit? Valentiniiani et Marcionite in magnam quidem multitudinem exereverant, sed Irenæo teste, vix duo aut tres in tanta multitudine de eisdem rebus eadem dicebant. Ariani orbem pene totum infecerant, sed neque ipsi de rebus iisdem eadem loquebantur. Vixdum enim Ariana hæresis nata erat, cum in varias dissentientes sectas divisa est. Aliud Acatiani, aliud Eunomiani, aliud Macedoniani de summis nostræ fidei mysteriis dicebant: tamen omnes unum et eundem Arium parentem agnoscebant. Impietas Mahumetana magnam partem Africae atque Asiae absumpsit: sed ipsa quoque, præterquam quod in sectas varias supra septuaginta in ipso suo exordio divisa perhibetur, numquid aliquando Italianam, Galliam, Germaniam occupavit, aliasque orbis Christiani regiones, sicut Catholica Christi Ecclesia orientem et meridiem tenuit, et ex parte etiam nunc tenet? Hæretici nostri temporis quando Asiam et Africam viderunt? Quando nomen Lutheri aut Calvinii in Ægypto, Libya, Arabia, Æthiopia, Perside auditum est? Et in isto angulo orbis terrarum, ubi nidum suum posuerunt, nonne ita sunt inter se divisi, ut vix duo reperiantur, qui secum in omnibus consentiant? Nonne eis cum B. Augustino dicere possumus: « Vos autem et tam pauci et tam turbulenti et tam novi, nemini dubium est, quin nihil dignum auctoritate præferatis? » Non est igitur, nec fuit una aliqua hominum congregatio idem dicentium ac sentientium, et Deum eundem iisdem ritibus ac cæremoniis colentium, qui totum orbem occupaverit, præter Christi veram et orthodoxam Ecclesiam, quæ sola optimo jure, invitæ et reclamantibus hæreticis, catholica et universalis nomen semper obtinuit.

Sed fortasse ista religio, sicut celeriter crevit, ita est et celeriter extincta. Non est ita, auditores, sed contra potius, ita firmas et altas radices jecit, ut nullum unquam imperium armis et exercitiis munitum, et ab hominibus prudentia et eloquentia excellen-

tibus gubernatum, tam diu durare et permanere poterit. Atque hoc est argumentum alterum, quod jam sequitur explicandum. Ac ut omitam regna atque imperia secularia, quæ sicut armis inchoantur et augentur, ita etiam armis debilitantur et evertuntur: hæreses omnes nonne post Ecclesiam exortæ, et ante Ecclesiam extinctæ sunt? Recenset Irenæus Hæreticorum sectas varias post Christi Ascensionem circiter viginti, Tertullianus viginti septem, Epiphanius octoginta, Theodoretus septuaginta sex, Damascenus centum, Augustinus octoginta octo, Philastrius centum viginti octo: ex illis omnibus non vel una reperitur, quæ aliquando funditus non interierit. Ubi sunt modo Simoniani, Menandriani, Marcionite et alia tam multa genera sectarum? Nec ipsi, nec eorum successores, nec eorum libri, nec monumenta alia remanserunt, nisi eorum nomina in libris Catholicorum Patrum, qui cum eis decertarunt, legeremus, nec si unquam ejusmodi sectæ extitissent, scire possemus. Excitantur quidem hoc tempore atque ab inferis revocantur veterum errores, sed propterea aliquando non interierunt? Certe Theodoretus tempore suo testator, omnes antiquas hæreses, paucis exceptis, plane defecisse. Quid hæresis Ariana, quæ magnam partem orbis infecerat, et imperatores, reges, Episcopos sine ullo numero deceperat, ita ut plane immortalis videretur, nonne ita tandem defecit, atque extincta et sepulta fuit, ut nullis annorum centuriis, nec nomen ejus in orbe terrarum extiterit? Sed quid imus tam procul? Hæresis Lutherana nonne temporibus nostris exorta, jam plane exaruit? Tametsi enim multi sunt, quos Lutheranos vocamus, tamen paucissimi sunt, qui ipsa dogmata Lutheri, ut tradita sunt, integra et inviolata custodiant. Et si is nunc ab inferis rediret, periculum esset, ne nullum inveniret, qui se recognosceret. Sed nec ipse sua dogmata amplius cognosceret, ita nepotes ac posteri ejus in aliam formam Lutheranam fidem atque evangelium redegerunt. Ecclesia vero Christi super firmam petram ædificata, nullis unquam procellis aut temporibus everti potuit. Semper enim Romana Ecclesia, quæ caput est Ecclesiarum, mansit: nec unquam defecit in Apostolica sede Sacerdotum successio nec unquam homines aliqui, imo nunquam populi aut Episcopi defecerunt, qui cum isto capite tamquam vera

membra cohererent. Sæpe capta atque eversa fuit Roma, sæpe dominos mutavit : nunc eam principes Pagani, nunc imperatores Christiani, nunc reges Ariani tenuerunt, ea tamen fidem nunquam mutavit. Cecidit sedes Augusti, sed Petri sedes nunquam cecidit. Interrumpi potuit series romanorum imperatorum, sed Pontificum series et Petri successorum nunquam potuit. Et quod magis admirandum, ex Ecclesiis cæteris ex solâ diuturnâ et stabiles esse poterunt, quæ se ab isto capite non separaverunt. Ubi quæso, nunc est patriarcha Alexandrinus? Ubi Antiochenus? Ubi Constantinopolitanus? Ubi Ierosolymitanus? Ubi sunt sedes atque Ecclesiæ Africanæ? Ubi sunt Ecclesiæ ab Apostolis fundatæ, Corinthia, Ephesina, Thessalonicensis, Colossensis, Philippensis? Nonne statim atque ab Ecclesia Romana recesserunt, tamquam rami a radice præcis exaruerunt?

Atque ista perpetuitas, ista continuatio, ista constantia Religionis, ista nunquam interrupta series et summorum in Ecclesia principali successio Sacerdotum, argumentum illud est, quo semper majores nostri ora hæreticorum obstruxerunt. Cum enim hæretici apud se veram Ecclesiam et sinceram doctrinam esse jactarent, querebant ab eis patres nostri, Catholici doctores, et unde vobis hæc doctrina? Per quorum manus a Christo ad vos devenit? Ostendite successionem Episcoporum vestrorum. Quod cum facere non possent, obmutescabant. Ipsi vero sancti Patres, tametsi in suis propriis Ecclesiis et sedibus perpetuam successionem Episcoporum demonstrare non poterant, eam tamen in Romana sede, cujus ipsi membra erant, aptissime demonstrabant. B. Irenæus lib. iii. contra hæreses : « Maxima, inquit, et antiquissima et omnibus cognita, et a gloriosissimis duobus Apostolis Petro et Paulo Romæ fundata et constituta Ecclesiæ, eam quam habent ab Apostolis traditionem et annuntiatam hominibus fidem, per successionem Episcoporum pervenientem usque ad nos judicantes, confundimur omnes eos, qui quoquo modo vel per sui placentiam malam vel vanam gloriam et cæcitatem et malam sententiam, præter quam oportet, colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentorem principalitatem, necesse est, convenire omnem Ecclesiam, hoc est, qui undique sunt fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ est

ab Apostolis traditio. » Hæc B. Irenæus. Quibus dictis enumerat ordine Romanos Pontifices ab Apostolo Petro usque ad S. Eleutherium, cujus tempore ipse vivebat, tunc demum subdit : « Hæc igitur ordinatione et successione ea quæ est ab Apostolis in Ecclesia traditio, et veritatis prædicatio, pervenit usque ad nos, et est plenissima hæc ostensio. » Jam vero Septimius Tertullianus lib. de præscriptione adversus hæreticos : « Edant, inquit, hæreticiorigines Ecclesiarum suarum; evolvant ordines Episcoporum suorum, ita per successionem ab initio decurrentem ut primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel apostolicis viris, qui cum Apostolis perseveraverit, habuerit autorem et antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ sensus suos referunt : sicut Romanorum Ecclesiæ B. Clementem a sancto Petro ordinatam refert. Conflagrant tale quid hæretici. Quid enim illis post blasphemiam illicitum est? » Porro B. Cyprianus epistola sexta, lib. primo de Novatio hæresiarcha loquens : « Pastor, inquit, haberi quomodo potest, qui manente vero pastore, et in Ecclesia Dei ordinatione succedanea presidente, nemini succedens, et a seipso incipiens, alienus sit et profanus? » Quæ verba nonne optimo jure, et Luthero et Calvino et omnibus hæresiarchis convenire possunt? Nonne unusquisque eorum nemini succedens a seipso incipit? Sed quid de Optato, Epiphano, Augustino, Hieronymo dicemus? Nonne D. Optatus libro secundo contra Parmenianum, posteaquam enumeratis omnibus Romanis Pontificibus Catholicæ Ecclesiæ originem et continuationem ostendit, Hæreticos quasi insullans : « Vestre, inquit, cathedræ vos originem reddite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare. » Nonne D. Epiphanius contra hæresim vigesimam septimam scribens, et B. Augustinus in epistola 163. ad idem propositum eorundem Romanorum Pontificum indicem texerunt? Et si queramus a Beato Augustino, quid eum tam firmiter in gremio Ecclesiæ catholicæ tenuerit, nonne respondebit, quod in libro contra : Epistolam Fundamenti scriptum reliquit : « Tenet me in ipsa sede Petri Apostoli, cui ascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad presentem episcopatum successio sacerdotum? Quod si postremo a B. Hieronymo consilium petamus, in qua potissimum Ecclesia sit permanendum, nonne respondebit, quod in dia-

logo contra Luciferianos posuit : « Brevem tibi apertamque animi mei sententiam proferam : in ea Ecclesia est permanendum, quæ ab Apostolis fundata usque ad hanc diem durat. » Quæ cum ita sint, auditores, quis non videt, quale et quantum sit hoc argumentum? Cur enim sancti Patres tanta sollicitudine Romanorum Pontificum indicem texebant? Et si Irenæus tanti fecit tredecim Romanorum Pontificum non interruptam seriem, et Ecclesiæ ad centum et octoginta annos continuationem : si Optatus, Epiphanius, Hieronymus, Augustinus, tanti fecerunt seriem et continuationem non multo longiorem, nempe annorum quadringentorum et sexaginta, et romanorum pontificum ad summum quadraginta; quid hoc tempore dicent, quomodo exultarent? quomodo triumpharent, qua libertate Lutheranis et Calvinistis ora obstruerent, si in Ecclesiam eandem annis mille quingentis et septuaginta permanissemus, et Romanos Pontifices supra ducentos numerari, et nunquam eorum interruptam seriem successionemque viderent?

Sed fortasse non habuit catholica Ecclesia hostes ullos, qui eam impugnant; imo vero nihil unquam tanta hostium multitudine, tanta potentia, tantis viribus oppugnatum est. Ceperunt initio Judæi Christi Ecclesiæ devastare, sed eum hoc de more non bene succederet, imperatores orbis demon excitavit. Itaque monarchæ potentissimi, non unus, aut duo sed decem aut duodecim variis temporibus lotis sui imperii viribus nomen Christianum delere aggressi sunt. Sed quid tandem profecerunt? O rem incredibilem et tamen veram; deleverunt imperatores Romani urbes potentissimas, fuderunt exercitus barbarorum innumerabiles, domuerunt armis ferocissimas nationes et Christi Ecclesiam sola patientia ac fide armatam et non repugnantem nec resistentem vincere non poterunt. Mactabantur sancti martyres usque ad carnificum defatigationem et gladiorum obtusionem, et semper major ac major Christianorum numerus apparebat. Itaque recte Tertullianus martyrum sanguinem semen appellavit. Et B. Leo sermone de S. Petro et Paulo : « Non minuitur, inquit, persecutionibus Ecclesia, sed augetur, et semper ager Dominicus segete ditiori vestitur, dum grana, quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur. » Ita est, auditores, occidebantur decem, et convertebantur decem,

occidebantur decem et convertebantur centum, occidebantur centum et convertebantur mille. Et quemadmodum aquæ diluvii domicia regum et principum operiebant, et prosternebant : Arcam vero Noe in sublimia ferebant et extollebant ita probris persecutionibus mundi regna et imperia evertunt, sed Christi Ecclesiam semper sublimiorem et illustriorem reddunt. Quid de philosophis et oratoribus dicam? Quibus sapientia et eloquentiæ facibus prisci illi philosophi et rhetores contra Christianam religionem in hominum pectoribus odium incendere conabantur? Quam multa scripsit Porphyrius? quam multa apostata Julianus? quam multa Libanius sophista? quam multa epicureus Celsus? quam multa platonius Proclus? quam multa omnium hominum scelertissimus Lucianus? Quid? quod publice cedebantur acta Pilati, in quibus multa turpissima et contumeliosissima fingebantur de Christo, et ea præceptores pueros suos docere compellebantur ut cum ipso pene lacte odium contra Christum imbiberent? et tamen de omnibus tandem invictissima triumphavit Ecclesia. Finierunt demum aliquando bella, et persecutiones Ethnicorum, sed repente eis Hæreticorum arma, multo graviora et periculiosiora successerunt. O quæties demon hæreticorum acies renovavit? O quot victorias, quot palmas, quot triumphos Christi Ecclesia reportavit. Vincebantur Sabelliani, succedebant eis Arriani. Vincebantur Ariani, succedebant eis Nestoriani. Vincebantur Nestoriani, succedebant eis Eutychiani. Jure igitur ac merito D. Augustinus lib. de Utilitate credendi exclamavit : « Dubitabimus nos ejus Ecclesiæ condere gremio, quæ usque ad confessionem generis humani ab Apostolica sede per successionem Episcoporum, frustra Hæreticis circum latrantibus, culmen auctoritatis obtinuit? Et nos, auditores, dubitabimus eam Ecclesiam non esse de fæce Lutheranorum triumphaturam, quæ de centum et eo amplius hæreticorum exercitiis triumphavit? Quare certissimus Romanam Ecclesiam eam esse adversus quam portæ inferi non prævalebant : Et regnum istud, juxta Danielem, quod in æternam non dissipabitur, et regnum ejus alteri populo non traditur, comminet autem et consumet universa regna, et ipsum stabit in æternam; de quo Angelus ad Mariam : Et regni ejus non erit finis.